

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ละครเป็นรูปแบบรายการประเภทหนึ่งที่สำคัญในสื่อต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสื่อโทรทัศน์ และละครยังเป็นรายการบันเทิงที่มีผู้ชมให้ความนิยมติดตามชมอย่างสม่ำเสมอเป็นจำนวนมาก ดังที่เห็นได้จากการสำรวจความนิยมรายการโทรทัศน์ที่มีผู้ติดตามชมเป็นประจำทางสถานีโทรทัศน์ ละครโทรทัศน์เป็นรายการหนึ่งที่มีผู้ติดตามชมอยู่เป็นประจำของเกือบทุกสถานี (มีเดี่ย, 2536)

ในขณะเดียวกัน รายการโทรทัศน์ที่สถานีโทรทัศน์แต่ละแห่งผลิตนั้น เป็นรายการบันเทิงประมาณร้อยละ 60 และเป็นรายการข่าวประมาณร้อยละ 9-20 ส่วนที่เหลือประมาณร้อยละ 11 เป็นรายการความรู้ทั่วไป (สัญญา-สัญญาวิวัฒน์ และ สุพัตรา เพชรมณี, 2528) แม้ว่าจะไม่มีการวิเคราะห์ว่า รายการละครมีปริมาณสัดส่วนเท่าใดของรายการบันเทิงทั้งหมด แต่สามารถที่จะมองเห็นความสำคัญของรายการละครได้จากการที่ในปัจจุบันสถานีโทรทัศน์ทั้ง 4 แห่ง ได้นำเสนอละครโทรทัศน์รวมกันประมาณ 16 เรื่องต่อหนึ่งสัปดาห์ (มีเดี่ย, 2536) นอกจากนี้ลักษณะรูปแบบรายการละครเอง ก็มีความหลากหลายเพื่อตอบสนองผู้ชมต่างกลุ่ม อาทิเช่น ละครชุดหลังข่าว ซึ่งมีผู้ชมทุกเพศทุกวัย หรือ ละครในแนว situation comedies ที่มุ่งเจาะกลุ่มวัยรุ่น อาทิเช่น สามหนุ่มสามมุม คู่ซิ่นซูลมุน หรือ ละครสั้นจบในตอนในวันหยุด ที่มีเป้าหมายเป็นกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น ส่วนละครที่มีผู้ติดตามชมมากที่สุดก็คงหนีไม่พ้นละครช่วงหลังข่าวที่มีการนำเสนอเป็นประจำทุกวันนั่นเอง

จากการที่รายการละครโทรทัศน์มีผู้ติดตามชมมากและเป็นที่ยอมรับเอง มาร์ติน เอสลิน (Esslin, 1982) จึงได้เสนอมุมมองเกี่ยวกับความสำคัญ ของละครที่มีต่อโทรทัศน์ไว้ว่า

ภาษาของโทรทัศน์ไม่สามารถที่จะเป็นอื่นไปได้นอกจากละคร โทรทัศน์ ก็เหมือนกับภาพยนตร์โดยมีลักษณะร่วมกัน คือ เป็นสื่อที่สามารถกระตุ้น ให้ผู้ชมเกิดจินตนาการ และความรู้สึกคล้อยตามได้เป็นอย่างดี (dramatic medium) ด้วยมุมมองของการวิจารณ์ละคร และทฤษฎี อาจช่วยสร้างความเข้าใจที่ดีขึ้นถึงธรรมชาติ และทิศทางของสื่อโทรทัศน์ ในแง่ผลกระทบทางจิตวิทยา ทางสังคม และวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นผลกระทบระยะสั้นและระยะยาวที่เราพอจะเห็นได้...

จากมุมมองของเอสลิน ส่วนหนึ่งได้ชี้ให้เห็นว่า ละครโทรทัศน์มีส่วน สัมพันธ์กับสภาพสังคม โดยอาจช่วยให้เข้าใจถึงปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น ได้และ เข้าในทิศทางการทำงานของตัวสื่อโทรทัศน์ในสังคมได้เป็นอย่างดี ซึ่ง วิธีการหนึ่งที่ทำให้สามารถเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นเหล่านี้ ทำได้ด้วยการศึกษา เกี่ยวกับตัวละครและเนื้อหาที่น่าเสนอในละครโทรทัศน์

ที่มาของเนื้อหาละครโทรทัศน์ของไทยมีลักษณะที่ค่อนข้างแตกต่างจาก ละครโทรทัศน์ต่างประเทศ กล่าวคือ เนื้อหาละครโทรทัศน์ไทยส่วนมากมักนำ มาจากนวนิยาย ละครมีลักษณะเป็น เรื่องเล่าที่แต่งขึ้นมาโดยมีการผูกปมเรื่อง (conflict) เป็นปัญหาที่ตัวเอกของเรื่องจะต้องแก้ไข ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องที่ เคร่งเครียดหรือขบขันก็ได้ และปมเรื่องนี้จะได้รับการคลี่คลายในตอนจบของ เรื่อง หากกล่าวเพียงเท่านั้น จะพบว่า ละครในแง่ของการผูกเนื้อเรื่องมี ความคล้ายคลึงกับนวนิยายมาก แต่เมื่อพิจารณาในแง่กระบวนการผลิตละคร (production) และวิธีการสื่อความหมายเข้ามาประกอบด้วยนั้น นวนิยายที่

นำมาสร้างเป็นละครนั้นจะต้องถูกตัดแปลงจากสื่อที่ใช้เพื่อการอ่านให้มีลักษณะที่เหมาะสมกับการผลิตเพื่อสื่อโทรทัศน์ ทั้งนี้เพราะละครโทรทัศน์มีกระบวนการสื่อความหมายที่ซับซ้อนประกอบไปด้วยการสื่อความหมายด้วยวิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้มุมกล้อง การจัดแสง การตัดต่อภาพ ดนตรีประกอบ การจัดตัวผู้แสดง การแสดง บทสนทนา รวมทั้งฉาก เครื่องแต่งตัวและการแต่งหน้า ลีลาต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสื่อความหมายของเนื้อเรื่อง และลักษณะบุคลิกตัวละครให้ได้ความชัดเจน ดังนั้น ละครโทรทัศน์จึงมีความสลับซับซ้อนทั้งในด้านการสร้างความหมายและการสื่อสารไปสู่ผู้ชม

นอกจากนี้ ละครโทรทัศน์ยังสามารถทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกสะเทือนอารมณ์ และคล้อยตามเรื่องราวที่เล่าได้ง่าย โดยเฉพาะเมื่อผสมกับคุณสมบัติของสื่อโทรทัศน์ที่ให้ทั้งภาพและเสียง กล้องโทรทัศน์สามารถถ่ายทอดเหตุการณ์ด้วยลักษณะของมุมกล้องต่างๆ อย่างละเอียด ช่วยทำให้ผู้ชมที่บ้านมีความรู้สึกคล้อยตามเสมือนหนึ่งได้เข้าไปมีส่วนร่วมอยู่ในเหตุการณ์นั้นด้วย ในขณะเดียวกัน ละครโทรทัศน์ก็ได้เข้าไปแทนที่จินตนาการ ซึ่งเดิมผู้อ่านนวนิยายจะต้องสร้างภาพตัวเอง และเหตุการณ์ต่างๆ ตามเรื่องที่ตนอ่าน แต่ผู้ชมละครกลับเห็นถึงรูปร่างหน้าตา ท่าทาง และได้ยินเสียงสนทนาของตัวละครเอง (ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2538) ด้วยเหตุนี้ ละครโทรทัศน์จึงสามารถถ่ายทอดจินตนาการจากนวนิยายออกมาเป็นภาพได้อย่างชัดเจน

แม้เนื้อหาละครส่วนใหญ่ที่นำมาจากนวนิยาย จะเป็นเรื่องในแนวชีวิต ซึ่งสะท้อนเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตคนทั่วไป หรืออาจจะมาจากความนึกคิดจินตนาการ แต่จุดประสงค์หลักของละครโทรทัศน์ ก็คือ การให้ความบันเทิง สร้างให้ผู้ชมเกิดความประทับใจติดตามชมอย่างต่อเนื่อง โดยอาจจะเกิดความรู้สึกโศกเศร้าไปกับละคร หรือเอาใจช่วยตัวเองของเรื่อง (นภาพรณี - อัจฉริยะกุล และพิไลพรณ ปุกหุด, 2530) ฉะนั้น ละครจึงมีจุดด้อยในเรื่องการ

ให้ความเป็นจริง ถึงแม้ว่าละครจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงได้บางส่วน แต่ส่วนใหญ่แล้วละครจะมุ่งเสนอความบันเทิงมากกว่าการให้ข้อเท็จจริงอย่างรายการข่าว อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ละครเป็นโลกของเหตุการณ์ที่สร้างขึ้นให้ดูมีความสมจริงสมจังมากกว่าโลกของความเป็นเหตุและผล (Berger, 1991)

ในขณะเดียวกัน เนื้อหาของละครโทรทัศน์นั้น เป็นผลจากการคัดเลือกสิ่งทีคิดว่าน่าสนใจมานำเสนอ และมีที่มาของเนื้อหาเช่นเดียวกับในสื่อมวลชนส่วนใหญ่ กล่าวคือ จะนำมาจากชีวิตจริง (real life) โดยอาจจะหยิบเอามาเพียงส่วนหนึ่งส่วนใดของประสบการณ์ชีวิตทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ประสบการณ์ชีวิตนี้จะถูกนำมาสร้างให้เห็นเป็นจริงเป็นจังสอดคล้องกับลักษณะของสื่อโทรทัศน์ที่มุ่งให้ความบันเทิง ทำให้ประสบการณ์ชีวิตที่ถ่ายทอดออกมา มีความเข้มข้นกว่าที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง (Whethermore , 1982) โดยอาจจะสนุกกว่า เครียดกว่า รุนแรงกว่า หรือน่าตื่นเต้นกว่าในชีวิตจริง เรื่องราวที่เล่าผ่านสื่อจึงมีการแต่งเติมเพื่อให้สนุกสนานน่าตื่นเต้นกว่าในชีวิตจริง

บท"คนใช้"ก็เป็นส่วนหนึ่งจากประสบการณ์ชีวิตจริง ที่ถูกคัดเลือกมานำเสนอผ่านสื่อ คนรับใช้หรือที่เรียกขานกันในนามต่างๆไม่ว่าจะเป็น ลูกจ้างหรือผู้ช่วยแม่บ้าน เป็นกลุ่มคนที่มีมานานในสังคมไทย หากมองถึงประวัติความเป็นมาของอาชีพคนรับใช้ จะพบว่าผู้ที่ทำหน้าที่รับใช้ย่อมอยู่คู่กับชนชั้นที่เป็นผู้คอยรับการปรนนิบัติ เพียงแต่มีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป อาชีพคนรับใช้นั้นมาจากการแบ่งชนชั้นฐานะของคนในสังคมจะไม่เท่ากัน อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความสูงต่ำทางชาติกำเนิด ฐานะนิตยและคามมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ นั้นเอง

คำว่า "คนรับใช้" เป็นคำที่ค่อนข้างใหม่ (องอาจ ยิ่งอาลักษณ์ , 2534) ทั้งนี้เป็นเพราะในระบบศักดินาที่มีเจ้านายและขุนนางเป็นใหญ่ในแผ่นดินนั้น รูปแบบของคนรับใช้ คือ ข้าทาสบริวารจำนวนมากที่คอยรับใช้ซึ่งคนเหล่านี้ส่วนใหญ่ ถ้าไม่เป็นทาส ก็จะเป็นไพร่ ซึ่งเป็นสามัญชนที่เข้าสังกัดมูลนายเพื่อแลกความคุ้มครองเพราะ ไม่สามารถหา "เสวีชน" มาเป็นคนรับใช้ได้อย่างในปัจจุบัน

เมื่อโครงสร้างสังคมเปลี่ยนไปจากเดิม นับตั้งแต่รัชกาลที่ห้าทรงเลิกทาส ฐานันดรของคนรับใช้จึงมิได้เป็นแบบบ่าวหรือทาสที่ชายทั้งแรงงานและชีวิตอีกต่อไป ถึงแม้ว่าจะหมดระบบนี้ แต่ในยุคนั้นก็ยังมี "บ่าวไพร่" จำนวนมากที่ยินดีจะรับใช้ในบ้านเจ้านายต่อไป คำว่า "บ่าวไพร่" นี้ภายหลังจึงเหลือสั้นลงเพียงคำว่า "บ่าว" ส่วนคำว่า "ไพร่" กลายเป็นคำคำคุณุณคนที่มีฐานะต่ำกว่าไป จนกระทั่งสังคมมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดในช่วง พ.ศ. 2475 เกิดสภาพภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เนื่องมาจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ประกอบกับมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบอบประชาธิปไตย เจ้านายบางส่วนถูกปลดออกจากราชการทำให้ไม่สามารถที่จะเลี้ยงดูบ่าวไพร่จำนวนมากได้อีกต่อไป คงเหลือเพียงบ่าวเก่าแก่เท่านั้นที่ต้องเลี้ยงดูกันต่อไป ซึ่งเมื่อบ่าวมีลูกหลาน ลูกหลานเหล่านี้ก็จะถือว่าเป็น "เด็กในบ้าน" ที่ทำหน้าที่รับใช้อย่างซื่อสัตย์ต่อไป

ภายหลังวิกฤตการณ์ พ.ศ. 2475 สามัญชนที่ร่ำรวยจากการค้าขายเริ่มเข้ามามีบทบาทในสังคม พวกเศรษฐีใหม่นี้ มักจะมี "บ่าว" ไว้ใช้สอย ซึ่งจุดนี้ทำให้เกิดคำว่า "คนใช้" ขึ้นมาแทนในปัจจุบัน ในขณะที่เดียวกัน การที่มีคนรับใช้ก็จัดได้ว่า เป็นการเลียนแบบการมีบ่าวของครอบครัวศักดินาในอดีต ดังจะเห็นได้จากในบ้านของเศรษฐีใหม่จะมี "เรือนคนใช้" แยกออกจากตึกใหญ่ที่ผู้เป็นเจ้าของอยู่จนกลายเป็นสรรพนามที่ใช้เรียกขานเจ้านายว่า "ที่ตึกใหญ่" หรือ "คุณบนตึก" แทนคำว่า "ท่าน" สำหรับผู้ที่เป็นคนใช้ก็เป็นเสวีชนที่ไม่มีทาง

เลือก ถูกสภาพทางเศรษฐกิจบังคับให้มาทำงานเป็นคนรับใช้ แม้ว่าจะไม่อยู่ในสภาพบังคับแบบเมื่อก่อน แต่ความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับคนรับใช้ ก็ยังเป็นแบบฟ้าสูงแผ่นดินต่ำอยู่นั่นเอง (องอาจ ยิ่งอาลักษณ์ , 2534)

สำหรับสภาพการณ์ของคนรับใช้ในปัจจุบัน หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ ฉบับประจำวัน ที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2536 ได้ขึ้นหัวข้อข่าวไว้ว่า "วิกฤติขบวนการคนรับใช้ หายากกว่าทองคำ " บอกได้ถึงการขาดแคลนแรงงานคนรับใช้เพราะหันไปเป็นสาวโรงงานกันเป็นอาชีพหลัก อันเป็นผลเนื่องมาจากการศึกษาภาคบังคับ ป.6 ที่ทำให้มีทัศนคติกว้างขึ้นและเห็นอาชีพคนรับใช้ไม่มีเกียรติ ค่าจ้างต่ำกว่าเมื่อเทียบกับการทำงานในโรงงาน ซึ่งก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนรับใช้ต้องขาดแคลน การที่คนรับใช้หายากนี้เองที่ทำให้บทบาทคนรับใช้ ที่เมื่อร้อยปีก่อนเป็นชนชั้นที่ถูกข่มเหง เริ่มมีการพลิกผันเป็นผู้ที่มีอำนาจในการต่อรองมากขึ้น

เรื่องราวของคนรับใช้กับนายจ้าง จึงกลายเป็นเรื่องที่มีการกล่าวขานกันมาอย่างต่อเนื่อง และก็เป็นเรื่องที่มีการหยิบยกมาเสนอผ่านสื่อต่างๆ ในหลายรูปแบบ เช่น ในสื่อหนังสือพิมพ์ บางครั้งเรื่องราวของคนรับใช้ ก็ได้มีโอกาสปรากฏตัว ในฐานะตัวประกอบเสริมเรื่องราวของบุคคลในแวดวงสังคมชั้นสูงที่ลงในคอลัมน์ซุบซิบนิทานตามหน้าหนังสือพิมพ์ประชานิยมที่ติดอันดับ หรือ ในนวนิยายทั้งในแนวชีวิตหรือแนวตลก ที่มีคนรับใช้เป็นตัวละครเอกเช่น เรื่อง "เปลื้อง" ของ ศรีฟ้า ลดาวัลย์ ที่มีนางเอกเป็นคนรับใช้คอยดูแลลูกของพระเอกตอนที่พระเอกต้องติดคุก จนท้ายสุดพระเอกเห็นใจและยอมแต่งงานด้วย หรือ ในเรื่อง "แม่พลอยหุง" ของ ว.วินิจฉัยกุล นางเอกเป็นคนรับใช้ที่ต่อสู้ชีวิตเพื่อให้มีฐานะทางสังคมที่ดีขึ้น แม้กระทั่งในแนวตลกอย่าง "ปัญญาชนกันครัว" ซึ่งเป็นเรื่องของนักศึกษา ที่ปลอมตัวมาเป็นคนรับใช้เพื่อให้ได้เกรดดีในวิชาการเขียนบทละครหรือ กะลากันครัว ของ สุภาวดี เทวกุล ที่มีกุศลาตัวละครเอก ทำหน้าที่ตั้งแต่คนรับใช้จนกระทั่งเป็นแม่ครัว ต้องคอยรบรากับนายจ้างขี้นและแสบจะตระหนืออย่าง

คุณนายแดงหวาน เป็นต้น

นอกเหนือจากการที่บทคนรับใช้ปรากฏในสื่อหนังสือพิมพ์และนวนิยายที่สำคัญอย่างยิ่งและมักขาดเสียมิได้ก็คือ ในละครโทรทัศน์ ซึ่งจะมีตัวละครคนใช้ทั้งที่เป็นตัวเอก และที่เป็นตัวละครสนับสนุนตัวเอก เช่น ในละครเรื่อง "ชบวนการคนใช้" ซึ่งผูกเรื่องขึ้นโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านายและคนรับใช้สร้างความสนุกเป็นหลัก หรือ ในเรื่อง "กะลาถันครัว" ซึ่งนำเอานวนิยายมาทำเป็นละครโทรทัศน์ สำหรับบทคนรับใช้ที่เป็นตัวประกอบช่วยเพิ่มอรรถรสให้กับการชมละครนั้น สามารถพบเห็นได้ในละครโทรทัศน์เป็นจำนวนมาก

อันที่จริงแล้ว บทคนรับใช้นี้ไม่ใช่สิ่งที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ในละครโทรทัศน์ หากแต่เมื่อมองย้อนกลับไปในอดีตก็จะพบว่า ละครมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตคนในสังคมไทยเสมอมา เพราะวิถีชีวิตคนไทยเต็มไปด้วยการทำบุญและการฉลอง จนกระทั่งศิลปินมีการกล่าวว่า "เราเล่นตั้งแต่งงานหัวเราะยังงานร้องไห้" (ปริยา-หิรัญประดิษฐ์ และ จาตุรงค์ มนตรีศาสตร์, 2523) การแสดงละครจึงปรากฏอยู่ในงานเทศกาลต่างๆและงานประเพณี เช่นการทำบุญเข้าพรรษา ออกพรรษา ประเพณีชักพระ เป็นต้น โดยเข้ามาสร้างความสนุกสนานครึกครื้นให้กับงาน ให้ความสุขกับผู้ชม ในขณะเดียวกัน ลักษณะนิสัยคนไทย เป็นคนรักสนุกเห็นความสนุกสนานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในชีวิต (พรณี ฉัตรพลรักษ์ , 2524) ดังนั้น ละครซึ่งเป็นสิ่งที่ให้ความบันเทิงแก่ผู้ชม จึงต้องมีเนื้อหาตลกขบขันคนดูทราบดี ไม่ว่าจะเป็นการชิงรักหักสวาท อัจฉาวิชา สนุกสนาน โศกสลดและที่ขาดไม่ได้เลยคือ บทจำอาวตหรือตัวตลก ซึ่งในละครไทยมักมีตัวตลกสร้างความครื้นเครงให้กับคนดู ตัวจำอาวตนี้เองที่อาจเป็นตัวละครที่มีอิทธิพลต่อบทคนรับใช้ในละครโทรทัศน์ในปัจจุบัน

บทคนใช้ที่พบเห็นในละครโทรทัศน์นั้น น่าจะเป็นบทที่ได้รับแนวคิด

เบื้องต้นมาจากอิทธิพลของละครอินเดีย กล่าวคือ ในละครสันสกฤต จะมีตัว "วิฑูษกะ" (ทรงศักดิ์ ปรากฏวัฒนธรรม 2530 : 29) เป็นตัวละครสำคัญที่ขาดไม่ได้ วิฑูษกะ นี้ คือตัวตลกที่ติดตามพระเอกในฐานะสหายสนิท พี่เลี้ยง หรือคนรับใช้ที่สนิท มีบทบาทคอยแทรกบทตลกหรือเป็นที่ปรึกษา เป็นพ่อสื่อให้กับตัวละครเอก จะเห็นได้ว่าในละครไทย เช่น ในละครชาตรี จะกำหนดโครงสร้างตัวละครไว้ 3 ตัว คือ ตัวพระ ตัวนาง และตัวจำเริญ ซึ่งเป็นตัวตลกหรือตัวจำเริญนี้ แบ่งออกได้เป็นสองประเภท คือ "ตัวตลกตามพระ" อันได้แก่ คนรับใช้ชายของพระเอก และ "ตัวตลกตามนาง" อันได้แก่ นางกำนัล หรือพี่เลี้ยงของนางเอก เมื่อพระเอกปรากฏตัว ก็มักจะมีตลกตามพระตามหลังออกมา เป็นตัวคอยออกมุขตลกขบขันเรียกเสียงหัวเราะจากคนดู บางครั้งก็คอยรับใช้พระเอก แต่ที่สุดมักจะทำผิดพลาดให้คนดูหัวเราะและถูกพระเอกตำหนิ หรือถูกตีด้วยไม้ตะขบ ตัวตลกนั้นมักจะมีลูกคู่คอยรับหรือส่งมุขตลกกัน ส่วนตัวตลกตามนาง ก็มีบทบาทเหมือนกับตัวละครตามพระ (ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, สยามรัฐ (21 เมษายน 2516, หน้า 5)

บทบาทของตัวตลกหรือตัวคนใช้นี้จึงได้มีอิทธิพลสืบเนื่องจากสื่อพื้นบ้านไปสู่สื่ออื่นๆ เช่น ในละครเวที ซึ่งเป็นที่นิยมในช่วงปี พ.ศ. 2491-2495 ได้เปิดการแสดงที่เฉลิมนครและเฉลิมไทย ในละครเวทีนี้มีบทบาทตามพระตามนางปรากฏอยู่เช่นกัน ซึ่งชูศรี มีสมมนต์ (2536) ได้กล่าวถึงบทบาทตลกตามพระตามนางไว้ว่า " ละครชีวิตที่มีบทบาทตลกธรรมชาติเกิดขึ้น มักทำให้มีชีวิตชีวาเพิ่มขึ้น คนดูนิยมชมชอบไม่เกิดความซีเรียสขึ้น "

นอกจากละครเวทีแล้ว ในภาพยนตร์ไทยก็ตลกตามพระตามนางที่เป็นคนรับใช้ ดังจะเห็นได้ว่า ภาพยนตร์ไทยยุคของดอกดิน กัญญามาลย์ มักจะมีตัวตามพระตามนางอยู่เสมอ โดยมีผู้แสดงเป็นตัวตลกตามเวทีที่ผู้ชมรู้จักคุ้นเคยกันดี เช่น ล้อต๊อก สมพงษ์ พงษ์มิตร จำรูญ หนวดจิ้ม ส่วน

ตลกหญิงก็มี มาลี เวชประเสริฐ สมศรี มีสมมนต์ เป็นต้น (รพีพร, 2529) ลักษณะเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึง อิทธิพลความคิดโครงสร้างตัวละครไทยตาม ประเพณีที่มีในสื่อพื้นบ้านในระยะเริ่มแรก และอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างดัง ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน สำหรับในละครโทรทัศน์นั้น บทคนรับใช้ที่เป็นตัวตลกก็ยัง เป็นสิ่งที่สามารถพบเห็นได้อยู่ในละครยุคปัจจุบัน

แม้ว่าตัวละครคนรับใช้จะเป็นที่พบเห็นคุ้นเคยในละครโทรทัศน์มานาน แต่ ก็ยังขาดการศึกษารวบรวมอย่างเป็นระบบ การศึกษาถึงบทบาททางสังคมของตัว ละครคนรับใช้ในละครโทรทัศน์ จึงควรที่จะใช้แนวคิดในการวิเคราะห์โดยอาศัย กรอบทฤษฎีทางด้านสังคมศาสตร์ และนิเทศศาสตร์ประกอบกันเพื่อให้สามารถเกิด ความเข้าใจและหาคำอธิบายได้อย่างถูกต้องชัดเจน ทั้งในแง่ภาพลักษณ์และวิถี การนำเสนอบทบาททางสังคมของตัวละครคนรับใช้ ที่ถูกนำเสนออยู่ในละคร- โทรทัศน์ ดังที่เห็นอยู่ในวงการโทรทัศน์ปัจจุบัน

ปัญหาคำวิจัย

ละครโทรทัศน์มีการนำเสนอบทบาททางสังคมของตัวละครคนรับใช้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาถึงลักษณะการนำเสนอบทบาททางสังคมของตัวละครคนรับใช้ใน ละครโทรทัศน์

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. บทคนรับใช้ถูกใส่เข้ามาในละครเพื่อเป็นตัวชูโรง เป็นการเพิ่มสีสันให้กับละครเพื่อให้ความสนุกสนานบันเทิงแก่ผู้ชม
2. จำนวนตัวละครคนใช้จะเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย
3. บทบาทของตัวละครคนใช้ส่วนมาก จะเป็นตัวละครที่เข้ามาสนับสนุนให้เห็นถึงตัวละครเอกชัดเจนขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะวิเคราะห์เนื้อหาละครโทรทัศน์ซึ่งนำเสนอหลังข่าว 20.00 น. เป็นต้นไป ทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 3, 5 และ 7 ที่ออกอากาศในช่วงเดือน กรกฎาคม-ธันวาคม 2535 จำนวน 9 เรื่อง

นิยามศัพท์

1. ละครชุดทางโทรทัศน์ หมายถึง ละครที่ออกอากาศช่วงเวลาหลังข่าว 20.00 น. และเป็นละครยาวหลายตอนจบ มีเรื่องราวดำเนินติดต่อกันไปโดยผู้ใช้ผู้แสดงชุดเดียวกัน ความยาวประมาณ 20-25 ตอนจบ
2. ตัวละครคนใช้ หมายถึง ตัวละครที่ทำหน้าที่เป็นผู้รับใช้ทุกคน ที่ทำ

งานอยู่ในบ้านเจ้านาย ตัวละครคนใช้นี้
จะกินความรวมไปถึง พี่เลี้ยง แม่บ้าน -
คนครัวและคนขับรถ

3. ตัวละครเอกฝ่ายหญิง หมายถึง ตัวละครหญิงที่มีความสำคัญในการดำเนิน
เรื่องมากและเป็นตัวละครหลัก อาจจะมี
บทบาทในทางดี หรือทางร้ายก็ได้
- 4) ตัวละครเอกฝ่ายชาย หมายถึง ตัวละครชายที่มีความสำคัญในการดำเนิน
เรื่องมากและเป็นตัวละครหลัก อาจจะมี
บทบาทในทางดี หรือทางร้ายก็ได้
5. บทบาททางสังคม หมายถึง การที่ตัวละครคนรับใช้แสดงออก
ตามที่ได้ถูก กำหนดไว้ตามท้องเรื่องของ
ละคร โดยวิเคราะห์จากภูมิหลังทาง
สังคม ลักษณะนิสัย สถานภาพทางสังคม
รวมทั้งบทบาทอาชีพในฐานะคนรับใช้
6. การสร้างภาพการรับรู้ หมายถึง การแยกแยะบทบาททางสังคมโดยอาศัย
สัญลักษณ์ภายนอก อันได้แก่ ภาษาท่าทาง
และคำพูด ลักษณะอาหารการกิน ฉากที่
แสดง การแต่งตัว รวมทั้งของประกอบ
ฉากอื่นๆ (Theatrical props) เป็น
ฉากประกอบในการสร้างภาพลักษณ์ เพื่อ
ให้ผู้ชมสามารถรับรู้ถึงฐานะของตัวละคร
คนใช้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาถึงบทบาททางสังคมของตัวละครต่างๆ ที่เสนอในละครโทรทัศน์ในแนวอีกต่อไป
2. สามารถใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการศึกษารอบการสร้างความหมาย สำหรับตัวละครในลักษณะอื่นๆต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย